

p

pólusok ■■■
folyóirat

2020. I. évfolyam, 2. szám
HELYZETÉRTÉKELÉSEK

Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék
Pécsi Tudományegyetem

SCHMIDT ANDREA¹

A VARSÓI FORRÓ ŐSZ

A LENGYEL ABORTUSZTÖRVÉNY ÉS UTÓÉLETE

ABSZTRAKT

Lengyelország Alkotmánybírósága 2020. októberében módosította az abortuszról szóló törvényt. Ezt követően országszerte tüntetések kezdődtek, az érintett nők mellett a társadalom különböző csoportjai felvonulásukkal tiltakoztak. A megmozdulás aláásta a kormányzó Jog és Igazságosság párt tekintélyét. A tiltakozások, amelyek a COVID-19 járvány árnyékában kerültek megrendezésre a kormány és a lengyel katolikus egyház összefonódása elleni tiltakozásként is értelmezhetők, miközben az járványkezeléssel szembeni elégedetlenséget is igyekeztek kifejezni. Jelen dolgozat célja az okok feltárása, elemzése, a lengyel belpolitikai viszályok bemutatása.

Kulcsszavak: *kormányzás, egyház, abortusz törvény, alkotmányosság*

Bevezetés

Lengyelország Alkotmánybírósága 2020. október 22-én módosította az 1993 óta alkalmazott, európai szinten is meglehetősen szigorú abortusztörvényt. A bírák döntése értelmében ezentúl a terhesség megszakítása abban az esetben is tilos, ha a gyermek minden kétséget kizáróan betegen születne, vagy megszületése az anya egészségére nézve is veszélyt jelentene. A bíróság állásfoglalását követően széleskörű tiltakozó hullám söpört végig Lengyelországban, amely eredetileg magát a döntést kívánta megkérdőjelezni hangsúlyozva a lengyel nőjogi aktivisták által kifogásolt, a nők önrendelkezési (tulajdonképpen saját testükkel való rendelkezés) alkotmányos jogát. A demonstráció eredetileg az abortusztörvény

---

¹ Habilitált egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék

DOI: 10.15170/PSK.2020.01.02.07

elleni tiltakozásként kezdődött, de már az első napokban kiegészült a koalíciós kormány intézkedéseivel, a COVID-19 járvány kezelésével szembeni véleménynyilvánítással, s amely jelen tanulmány írásakor (2020. december eleje) immáron hatodik hete tart.

A tüntetések csataterré változtatták a nagyobb lengyel városok utcáit, a templomokban számos szentmisét zavartak meg a tiltakozó asszonyok. A zavargások a döntést követő három hétben sem csitultak, még annak ellenére sem, hogy Lengyelországot igen erősen sújtotta a COVID-19 járvány, s a lengyel média naponta közöl képekkel alátámasztott híreket az egészségügyi intézmények járvány elleni egyre elkeseredettebb és kilátástalanabb küzdelméről. Az alkotmánybírósági döntést ellenzők tehát az utcákon vannak, a rendfenntartó erők szintúgy, a demonstráló tömegek csoportjai pedig időközben kiegészültek a „lengyel katolikus egyházat és a templomokat védelmezni kívánó” futball huligánokkal, illetve patrióta mozgalmak képviselőivel. Noha elemzésünk tárgya elsősorban a lengyel abortusztörvény módosítása körüli csetepaté, maga a megmozdulás egyfajta katalizátora lett mindazon eseményeknek, amelyek Mateusz Morawiecki koalíciós kormányának válságára engednek következtetni. Annak érdekében, hogy az események hátterét megérthessük, a belpolitikai válságra, az alkotmánybírósági döntésre, valamint a járványkezelésre egyaránt ki kell térnünk munkánk során. Jelen tanulmány tehát az eseményekkel kapcsolatos helyzetértékelés szándékával íródott.

A lengyel hibrid rezsim és a 2020-as első kormányválság

Lengyelországot – Magyarországhoz hasonlóan – számos kritika érte úgy az alkotmányosság, mint a hatalmi ágak, elsősorban a bíróság függetlenségének megsértése miatt. A 2015-ben nyolc év ellenzéki szerep után ismételten hatalomra került Jog és Igazságosság Párt által vezetett kormány – a magyar nemzeti együttműködés rendszeréhez hasonlóan – egy jobboldali populista rendszer kiépítésébe kezdett (Drinóczi – Bien Kacala, 2019).

Elemzésünknek nem tárgya, ugyanakkor a folyamatok megfelelő értelmezése érdekében fontos szót ejteni a COVID-19 járvány hatásáról. A lengyel kormány a vírushelyzetre való tekintettel az 1997-es alkotmányt folyamatosan háttérbe szorítva új, láthatatlan illiberális alkotmány alapján igyekezett kormányozni, egyre élesebb kritikát érdemelve az Európai Parlamenttől (Drinóczi – Bien Kacala, 2020). A magyar mintához hasonlóan a lengyel rezsimet is többféle jelzővel illetik. A hibrid rezsimek köré sorolják, ugyanakkor nevezik a weberi plebiszciter

vezérdemokrácia magyar mintájához hasonlóan cezarista politikai uralomnak (Körösenyi, 2017; Sata – Karolewski, 2020). Ez utóbbi olyan politikai uralmat takar, amely formájában demokratikus, miközben tartalmában autoriter rendszer. A 2015-ben rendezett választások eredményeként Jaroslaw Kaczyński és a PiS (Jog és Igazságosság) azzal a jelszóval tért vissza a hatalomba, hogy Varsót a Visztula folyó mellett „Budapestté” formálják át. Mindkét országot egykor a demokrácia, a pluralizmus és a jogállamiság iskolapéldájának tekintették. Mégis – amint arra Sata és Karolewski is utal – a két ország a legnagyobb és legerőteljesebb demokrácia-visszaesést mutatja Közép- és Kelet-Európában, ahol éppen azokat az intézményeket kezdték felszámolni, amelyek működése a térség országai számára mintának bizonyult.

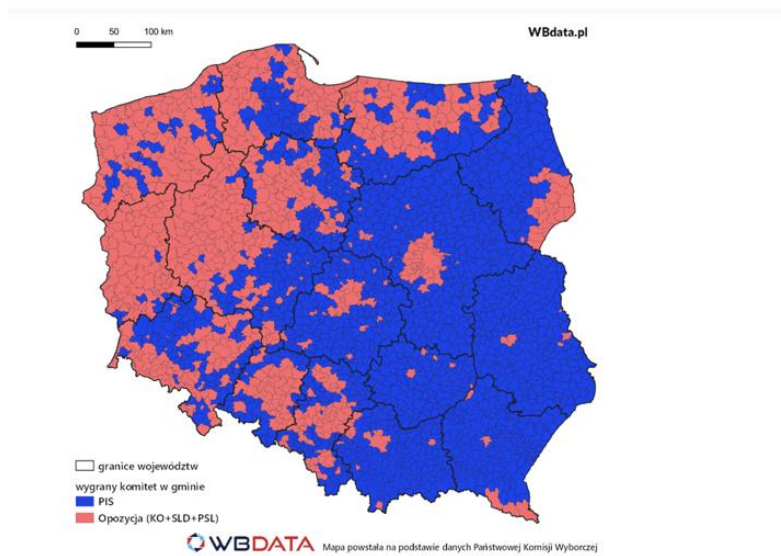
A kormányválság elemzése szempontjából fontos leszögeznünk, hogy a katolikus egyháznak kitüntetett szerepe volt a lengyel történelem elmúlt mintegy két évszázada során. Nincs ez másként napjainkban sem. Amikor a lengyel katolikus egyházzal kiemelkedően jó kapcsolatot ápoló, Jaroslaw Kaczyński által vezetett kormánypárt a 2019-ben megtartott parlamenti választásokon megismételte győzelmét, a kormányfő, Mateusz Morawiecki pedig ismét miniszterelnöki megbízást kapott, a kormánykoalíciót alkotó pártok szavazatainak nagy része az erősen vallásos vidéki lengyeliség köréből érkezett.² A választáson a részvételi arány minden korábbinál magasabb, 61% volt (Bötös, 2019). A jobboldali párt azonban nem egyedül biztosította a kormányzáshoz szükséges képviselői létszámot, ugyanis a 460 tagú szejmben (képviseelőházban) mindössze öt fős többséget sikerült szerezniük, a felsőházban, a szenátusban a száz helyből pedig csak 48-at. Itt Morawiecki nem is számolhatott kormánypárti többséggel, noha a választási eredményt követően a lengyel szavazópolgárok egy érdekes alkudozási folyamatot követhettek nyomon, amelynek során napról napra változott az esélye annak, hogy végül melyik oldal szerez többséget a szenátusban, melyik oldalnak sikerül megállapodást kötni a négy független jelölttel a többség biztosítása

---

² Ráadásul a 2019-es EP és parlamenti választásokat megelőzően egy évvel korábban önkormányzati választásokat is tartottak Lengyelországban, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a PiS vidéken erős, de a nagyvárosok egyértelműen a Polgári Platform által vezetett koalíciót támogatják. Ugyanakkor éppen a katolikus vidéki szavazók megnyerése okozott gondot az ellenzéki összefogás számára, ahol a Robert Biedroń által vezetett Wiosna, Tavasz nevű párttal való összefogást nehezítette az a tény, hogy Biedroń, Slupsk polgármestere az első, másságát nyíltan felvállaló politikus, jelenleg az Európai Parlament Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége frakció tagja.

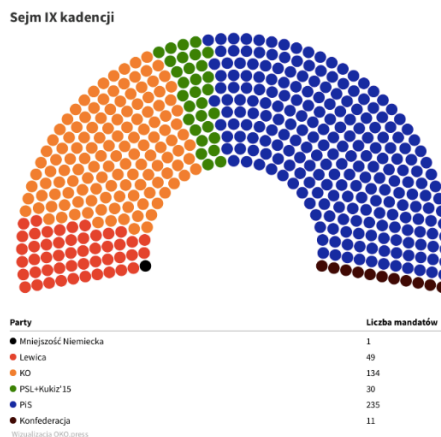
érdekében. A szenátus végül ellenzéki kézbe került. Az alsó házban sem volt teljes az öröm, hiszen a kormánytöbbséghez szükséges 231 mandátumot megszerezte a kormányoldal, de a koalíciós kormányzat jött létre, hiszen a szejmben helyet foglaló 235 képviselő sem csak a Jog és Igazság Pártból érkezett, hanem 38 fő két kisebb pártot képviselt, még úgy is, hogy a választási kampányban a képviselőjelöltek fényképei mellett a PiS logója szerepelt.

1. ábra: A lengyel parlamenti választások területi eredményei, 2019 (szejm)

Forrás: [WBDATA](https://wbddata.pl/), 2019, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.

2. ábra: A 2019-es parlamenti választások mandátumainak eloszlása (szejm)

Forrás: Szymczak, 2019.

A koalíció kisebb pártjai, valamint a Jog és Igazságosság Párt a parlamenti választásokon „Egyesült Jobboldal” néven indultak, a frakciójuk is közös. A képviselőcsoportban Jaroslaw Kaczyński mellett Jaroslaw Gowin számított erős embernek, egyúttal értékes „zsákmánynak”. Gowin 2013-ban szakított a Tusk-féle Polgári Platformmal (PO), majd előbb 2015-ban, majd 2019-ben is a PiS színeiben szerzett mandátumot. Felsőoktatásért felelt Morawiecki kormányában, a Megegyezés (Porozumienie) jobboldali konzervatív pártot vezet. Magukat egyszerre tekintik konzervatívnak, liberálisnak, valamint kereszténydemokratának. Gowin akadályozta meg sikerrel a már kirobbant pandémia idején a levélben történő köztársasági elnöki szavazást, ráadásul egy sokkalta kisebb, ám a kormánytöbbség szempontjából fontos párt vezetőjeként rákényszerítette Jaroslaw Kaczyńskit arra is, hogy megállapodjon vele a köztársasági elnökválasztás 2020 májusáról június végére történő elhalasztásáról. Gowinra ugyanakkor nagy szükség van, hiszen a Polgári Platform jobbközép szimpatizánsainak egy részét is vitte magával, a párt radikalizmus vonalát nem támogató szavazók a politikussal együtt fordultak el az egykori kormányzó párttól. Gowin maga is kényszerhelyzetben van, hiszen vissza már nem térhet az eredeti pártjához mivel ott árulónak tartják.

A másik erős ellenfél a kormányoldalon Zbigniew Ziobro igazságügyminiszter, aki ugyan 2012-ben szakított Kaczyńskival, annak 2015-ös választási győzelme után azonban a független igazságszolgáltatás megtörésének egyik legfontosabb kormányzati kulcsfigurája lett. A Kaczyńskinál két évtizeddel fiatalabb, dinamikus Ziobro egy sor javaslatával okozott feszültséget Lengyelország és az Európai Unió magyarországi között. Ezek egyike volt Lengyelország Isztambuli Egyezményből való kiléptetési szándéka, ahol indokként azt fogalmazta meg, hogy maga az egyezmény azért is káros, mert a biológiai nem helyett a társadalmi nemek, a gender tanulmányok és más feminista témakörök oktatását kellene bevezetni, ami hosszabb távon a LGBT tanok népszerűsítéséhez vezetne.³ Ziobro kifejezte, hogy kész pártját a Jog és Igazságosságba beléptetni, azonban ez igen erős ellenállást váltott ki a pártelnök, Kaczyński részéről. Egyebek mellett ez Ziobronak automatikusan egy pártelnökhelyettesi pozíciót is jelentett volna, amit a pártelnök,

---

³ „Az LGBT agresszió kulturális háború az identitásunk és a lelkünk ellen” – jelentette ki a lengyel igazságügy miniszter 2020 augusztusában. A kijelentés arra adott válasz volt, hogy az EU soros elnöki tiszteit betöltő Németország kritizálta Lengyelország LGBT -mentes övezetekre vonatkozó terveit, valamint az azonos neműek házasságát és a párok gyermekek örökbefogadását tiltó javaslatait. A kritika nemcsak elméleti síkon fogalmazódott meg, hanem kilátásba helyezték az uniós források visszatartását is (Nizinkiewicz, 2020; PolandIn, 2020).

hatalmát féltve, értelemszerűen nem akart biztosítani. Ziobro másik fő riválisának Mateusz Morawiecki miniszterelnököt tekinti, aki Kaczyńskihoz képest súlytalan, ugyanakkor az elmúlt évben sikerrel vette az akadályt a parlamenti választások során, ráadásul kortársa, ellentétben a 71 éves Kaczyńskival. Zbigniew Ziobro miniszterként meghiúsította az elfogadását annak a törvényjavaslatnak, amely visszamenőleg mentesítette volna a felelősségre vonás alól mindazon politikai tisztségviselőket és köztisztviselőket, akik a járvány okozta vészhelyzetben „közérdekből törvényt sértettek”.

A lengyel „bundatörvény”

A világjárvány nyár közepén kirobbant újabb hulláma Lengyelországban előrevetítette a kormányválság veszélyét is. Előbb az iskolák nyitvatartására vonatkozó javaslatokkal kapcsolatos bizonytalanság, majd a sziléziai bányák működésével kapcsolatos késlekedés miatt emelte fel hangját az ellenzék.⁴ Szilézia, illetve a lengyel feketeszén bányák, a bányászok sorsa rendszerint a választási kampányokban szokott előtérbe kerülni, az ott szerezhető szavazatok száma miatt a kampánykörutak fontos eleme a sziléziai bányák felkeresése. A mélyművelésű bányákkal kapcsolatban a legnagyobb gond az, hogy egyfelől jelentős anyagi ráfordítás mellett tudnak működni, ugyanakkor a feketeszén felhasználása komoly környezetszennyezési problémát is jelent, hiszen így is az európai kontinens egyik legszennyezettebb térsége a sziléziai iparvidék. Súlyosbítja a helyzetet az a tény is, hogy miközben Európa számos országában átmenetileg csillapodott a járvány terjedése a nyári hónapokban, a sziléziai bányászok többszáz fős csoportokban váltak járványgócokká. A bányákat ezek ellenére sem zárták be, de a döntést az is nehezítette, hogy a miniszterelnök, Mateusz Morawiecki maga is sziléziai, wroclawi.

A kormányválságot azonban mégsem a világjárvány, hanem az állatvédelmi törvény elfogadása körüli huzavona okozta. 2020. szeptember 17. éjszakáján ugyanis csak az ellenzék egy részének támogatása mellett sikerült elfogadni az állatvédelemről szóló törvényt, mivel 38 kormánypárti képviselő is ellene szavazott. Az állatvédelem nem annyira a pártnak, mint Jaroslaw Kaczyńskinak, a közismert macskatulajdonosnak volt a szívügye. A javaslat még szeptember elején

---

⁴ Borys Budka, a Polgári Platform vezetője nem kormányválságnak, hanem az egész lengyel államiságnak nevezte a kormánypárti oldal megosztottságából adódó határozatképtelenséget (Polsat News, 2020).

került a szejm elé, s azonnal megosztotta a három pártból álló kormánykoalíciót. A törvényjavaslat tehát csak ellenzéki szavazatokkal jutott tovább a Szenátus elé és általános felháborodást váltott ki az általában a vidéki agrárnépességet képviselő kormánypárti képviselők között. A Michał Moskal, a Jog és Igazságosság Párt egyik ifjúsági szervezete által előterjesztett és Kaczyński által igen erősen támogatott javaslat öt pontban kívánta módosítani az eddig érvényben lévő állatvédelmi törvényt egyebek mellett megtiltva a szórakoztatás céljából történő állattartást, de a törvényjavaslat értelmében szorgalmazták az állatmenhelyek gyakoribb ellenőrzését, illetve megtiltották volna a kutyák rövid láncon való tartását is. A lengyel parasztok körében a legnagyobb tiltakozást azonban nem is ezek a javaslatok váltották ki, hanem a szőrme- és bőrök exportjának tilalma. A törvényjavaslat ugyanis egyebek közt a vizsgálatok szerint sok kegyetlenséggel járó prémesállat-tenyésztést tiltaná be. Az ellenzők, köztük – a mezőgazdasági miniszter és általában véve a radikális jobboldal – hajlamosak az állatvédelmet, illetve szélesebb értelemben az egész természet- és környezetvédelmet liberális ármánynak minősíteni, a gazdák ugyanakkor megélhetésüket féltik és exportcsökkenéstől tartanak. Tenyésztett prémes állatok, valamint állatbőrök exportjából Lengyelország az elmúlt évben 817 millió zloty bevételre tett szert. Az ország Dánia után az Európai Unióban a második legnagyobb nutria- és rókabőr exportőre, így érthető az ágazatban dolgozók aggodalma. Az állatvédelem kérdését tehát „liberális témának” tekintették a konzervatív kormánypárti politikusok, de az érdekelt vállalkozások, a tenyésztők és ügyfeleik részéről kérhető kártérítés is tetemes összegű, mintegy 2,7 milliárd zloty, azaz nagyjából 217 milliárd forint, a budapesti 4-es metró építési költségének mintegy fele. A Szenátus végül több tucat módosító indítványt csatolt a törvényjavaslathoz, amelyet végül hét kormánypárti szenátor leszavazott.⁵ A törvénytervezettel kapcsolatos véleménykülönbségek végül az agráriumért felelős miniszter leváltását eredményezte, egyúttal azzal a következménnyel járt, hogy a lengyel farmerek egyre szélesebb körben kezdtek tüntetésekre a kormánykoalíció ellen (Domány, 2020a).

Az állatvédelem leple alatt, a két kisebbik koalíciós párt szerepléséről nem megfeledkezve, a kormányválságra hivatkozva Jarosław Kaczyński 2020 őszén

---

⁵ Az ő sorsukról, azaz a politikai karrierjük további alakulásáról még nincs hír, de ezt a döntésüket Kaczyński pártelnök nagy valószínűséggel nem fogja pozitívan értékelni.

gyökeresen átalakította Mateusz Morawiecki kormányát.⁶ A kormányzó Jog és Igazságosság (PiS) párt elnökeként magához ragadta a nemzetvédelmi, a bel- és az igazságügyi tárcát, kormányfő-helyettesként pedig ismét kormányzati pozíciót vállalt. Az átalakított kormány fő feladatául a koronavírus-járvány okozta gazdasági kihívásokra való gyors reagálást tűzte ki célul, valamint a lengyel és az európai értékek védelmét jelölték ki prioritásnak. Folytatni kívánták az igazságügyi, valamint a bírósági reformot, amelyeket éppen a jogállamiság kérdésében bírált az Európai Bizottság. A két kisebb koalíciós párttal kötött megállapodás értelmében az eddig 20 minisztériumból álló kormányzat 14-re csökkent, s a két partner az eddigi 2-2 helyett csak 1-1 miniszteri tárcát kapott. A koalíciós partnereknek szánt figyelmeztetés jele volt az is, hogy eredetileg a kisebbségi kormányzás lehetősége éppúgy szerepelt a Jog és Igazságosság Párt scenáriói között, mint ahogyan az előrehozott választások is.

Az abortusztörvény módosítása

Az állatok védelméről szóló törvény keretében kirobbant nézeteltérést az ellenzéki média a kormány legnagyobb válságának nevezte. A kormánytöbbség körüli bizonytalanság miatt a koalíciós partnerek is mérlegelték az együttműködés felmondásának lehetőségét és késznek mutatkoztak akár új választásokra is. Kaczyński miniszterelnöki pozíciója éppen ezt a feszültséget igyekezett mérsékelni.

Az abortuszról szóló törvény Alkotmánybíróság elé vitt módosítási javaslatát⁷ a kormány részéről tehát a vidéki lengyelség megnyeréséért tett gesztusként is értelmezhetjük, hiszen az állatvédelemről szóló törvény részletei éppenséggel a vidéki lakosság körében váltott ki elégedetlenséget. Alapvetően nagyjából homogén katolikus ország lévén nem meglepő, hogy vidéken az egyház még most is a legfontosabb véleményformáló, tehát a kormány népszerűségének megtartása érdekében olyan programot kellett hirdetni, amely a konzervatív katolikus körökben is támogatókra találhat. Az abortuszról szóló törvény szigorítása ilyen

---

⁶ Ez a mondat talán furcsának hat első olvasatra, azonban Kaczyński magát miniszterelnökhelyettesnek megtéve és számos pozíciót magához ragadva lényegében gyakorlatban a miniszterelnökkel közel hasonló súlyra tett szert, ugyanakkor ismerve Morawiecki és Kaczyński közötti egyensúlyi helyzetet, a pártelnök kormányzati pozíciót vállalva tulajdonképpen a miniszterelnök fölé nőtte ki magát.

⁷ A törvény eredeti 1993-as változatát, valamint a módosító javaslatokat az alábbi lengyel nyelvű dokumentumban lehet nyomon követni. Forrás: Szejm, elérhető [ezen](#) a linken.

célként is értelmezhető. Az október 22-én elfogadott javaslatok azonban nem várt reakciót váltottak ki a (nem csak női) lakosság körében. A lengyel nagyvárosok utcáit és templomait is megtöltötték a tiltakozók, a nagyobb városok központjai, élen Varsóval csatatérre változtatták Lengyelországot.

Magának a lengyel abortusz törvénynek első változatát Hanna Suchocka kormánya fogadtatta el még 1993-ban. Az 1992-ben Lengyelország első női miniszterelnökévé választott Suchocka kompromisszumkész politikus volt, ugyanakkor mélyen vallásos neveltetése folytán rövid kormányfői időszakában⁸ született meg a terhességmegszakítás szabályozásáról szóló törvény, amely három esetben engedélyezte a terhesség megszakítását: ha a terhesség vérfertőzés következtében, vagy erőszak eredményeként következett be; ha az anya élete és egészsége forog kockán; valamint, ha a magzat súlyosan és visszafordíthatatlanul károsodott.⁹ Ezzel sikerült Európa egyik legszigorúbb abortusz törvényét megalkotni, amelyet a lengyel katolikus egyház vonakodva fogadott el, csakúgy mint II. János Pál pápa, a római katolikus egyház (lengyel) feje.

A huszonhét évvel ezelőtt elfogadott törvényhez 2017-ig nem fogalmaztak meg módosító javaslatot a képviselők, illetve az Alkotmánybíróság sem foglalkozott több évig a kérdéssel. Egyedül az egyébként agglegény, azaz gyermeknevelés tekintetében közvetlen tapasztalattal nem rendelkező Jarosław Kaczyński érvelt azzal, hogy ha már megszületett a gyermek (beteg vagy egészségesen, ez esetben lényegtelen) a fő kérdés az, hogy legyen idő megkeresztelni (Domány, 2020b).¹⁰ Hasonlóan érvelt a tüntetésekre reagálva Mateusz Morawiecki miniszterelnök is, maga is négy gyermek apja, aki szerint az alkotmány mindenki számára biztosítja az élethez való jogot, beleértve az anyák méhében növekvő magzatokat is (Polskie Radio Katowice, 2020).

Az alkotmányellenességet kimondó döntés gyakorlatilag a terhesgondozást is ellehetetleníti, hiszen az orvosok az ultrahang vizsgálatról is tartanak nehogy az anyára vagy a magzatra nézve valamilyen fogyatékosagra derüljön fény. Ugyanez a dilemma jelenik meg a terhességmegszakítás kérdése esetében is, amit úgy oldottak meg, hogy vagy el sem merték végezni, noha a törvény erre lehetőséget

---

⁸ 1993 őszén lemondásra kényszerült, ugyanis a parlamenti felhatalmazás nélkül kötötte meg a Vatikán és Lengyel Köztársaság közötti alapszerződést.

⁹ Jogforrás, Szejm, elérhető [ezen](#) a linken.

¹⁰ „Az a lényeg, hogy legyen idő megkeresztelni őket”, mondta néhány éve Kaczyński, és nem tette hozzá, ami ebből következik: aztán már nyugodtan eltemethetik szegény kicsiket (Domány, 2020b).

adott, vagy pedig igyekeztek addig húzni az időt amíg végül késő nem lett. A lelkiismeretre való hivatkozással is megtagadhatták a beavatkozást, s noha elméletben kötelességük lett volna olyan helyre küldeni az állapotos nőt, ahol ezt elvégzik, egyre gyakrabban fordult elő, hogy nem az egyes orvos, hanem a kórház igazgatója vagy a megyei önkormányzat vezetője dönti el törvénytörő módon, hogy náluk nem végezhető el abortusz. Amennyiben egy orvos mégis vállalkozott erre, úgy kénytelen volt azzal szembesülni, hogy kiperédikálták a templomban, feleségét leköpték a munkahelyén, a gyermekét pedig hittantanári vezénnyellett kiközösítették az iskolából (Domány, 2020b).

3. ábra: Lengyelországban elvégzett legális abortuszok száma vajdaságok szerinti megoszlásban

Forrás: *Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny*, 2020, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.

A fenti ábrán látható az elmúlt években elvégzett legális abortuszok területi eloszlása. Hivatalosan összesen 1100 ilyen eset történt, ezek túlnyomó többsége (98%) a most betiltott okból. Összesen 33 eset volt összefüggésben az anya életének veszélyeztetésével, illetve 3 esetben került sor terhességmegszakításra erőszak következményeként (Sitnicka, 2020).

Julia Przyłębska alkotmánybírósági elnök a bejelentéskor azzal érvelt, hogy az alaptörvény garantálja az élethez való jogot, az abortusz pedig a diszkrimináció egyik formája. A javaslat támogatást kapott az akadémiai szférából is, éppen a *Gazeta Wyborcza* ellenzéki napilap november 18-i számában idézte a varsói Orvostudományi Egyetem egyik online tartott biofizika órájának előadóját, aki az elsőévesek figyelmét igyekezett felhívni arra, hogy egy esetleges abortuszban való közreműködés előre kitervelt gyilkosság (Gruszczyński, 2020). Ez utóbbi valószínűleg arra a törvényre hivatkozva hangzott el, amelynek értelmében a

beleegyezéssel történő terhességmegszakítás büntetendő, akár 3 évig terjedő szabadságvesztéssel.¹¹

A javaslat ugyanakkor a kormányoldalon sem talált egyöntetű támogatásra. A Porozumienie (Megegyezés) Párt vezetője, Jaroslaw Gowin is utalt arra, hogy a fogyatékos gyermek felnevelése hősiességet igényel a szülőktől, azt nem lehet kötelezővé tenni, de Kaczyński pártjából is érkezett a törvénymódosítással ellenkező vélemény orvos képviselőtől.

Maga a demonstráció egyébként nem új keletű. Négy évvel korábban, 2016-ban a Jog és Igazságosság Párt által vezetett koalíciós kormány ellen már tartottak országsszerte demonstrációt, s nemcsak nők vonultak fel fekete ruhába öltözve a kormány politikája ellen tiltakozva, hanem legtöbb alkalommal kiegészültek a férjekkel, barátokkal, szimpatizánsokkal. Akkori érvelésük középpontjában az a meggyőződés állt, hogy a kormány nem tett meg mindent annak érdekében, hogy fellépjenek a családon belüli erőszak ellen. Az ideji demonstráció alulról szerveződő kezdeményezésként kezdődött, a kisebb csoportok spontán akcióiból nőtt ki a kormány elleni koordinált tiltakozás.

A döntést követő első hétvégén, 2020. október 25-re (vasárnap) virradóra a lengyel katolikus templomok környékét a tiltakozó mozgalom plakátjai és feliratai borították. Leggyakrabban a „templom=pokol a nők számára” felirattal lehetett találkozni, de országsszerte transzparenszekkel gyülekeztek az asszonyok a templomok előtt. Sőt, nem egy esetben magát a szertartásokat is megzavarták felvonulásukkal, bekiabálásaikkal. A templomajtókra kitűzték a katolikus szertartás szövegének átírt változatát, ahol egyes szám első személy helyett egyes szám második személyű alakot használtak, például „a Te vétke, a Te igen nagy vétke” formában jelenítve meg az egyházi idézeteket. A mozgalom, illetve a templomok elfoglalása kezdetben csak a nagyvárosokra terjedt ki, főként Poznań, Wrocław, Krakkó és Varsó templomait érintette. Ugyanakkor például a szejm ellenzéki képviselője, Joanna Scheuring-Wielgus lakóhelyén, a lengyel méretekből közepes nagyságú városnak számító Toruńból töltött fel tiltakozó fényképeket Twitterre.¹²

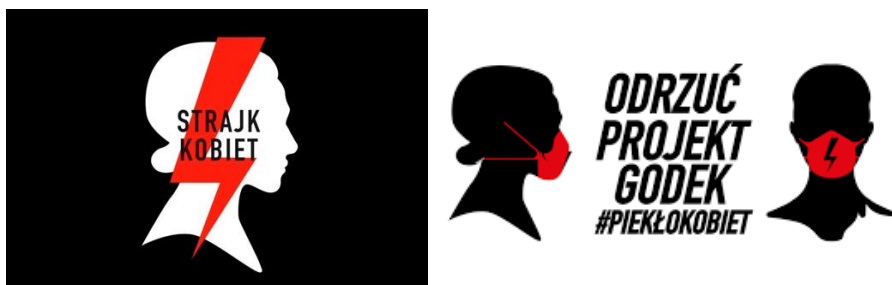
¹¹ Jogforrás, elérhető [ezen](#) a linken.

¹² Forrás elérhető [ezen](#) a linken. Érdemes a képviselőnő Twitter fiókját folyamatosan követni. Október utolsó hete óta a mozgalom egyik élharcosává vált, aki a képviselői pozíciójának segítségével igyekszik a szejmben napirenden tartani a lengyel nők követeléseit.

Horogkereszt vagy villámhárító?

A demonstráció jelképei egy maszkot viselő női fej, utalva a világiárványra, valamint egy vörös színű villám, amit a kormánypárti média előszeretettel azonosított – teljesen hibásan – a náci horogkereszttel. Ola Jasionowska, a varsói önkormányzatnál dolgozó grafikus és aktivista, a jelkép tervezője kérdésekre válaszolva megerősítette, hogy a villám jelét, mint a figyelmeztetés szándékát alkalmazta a demonstrációhoz. Figyelmeztetésnek szánták a nők alkotmányos jogaik csorbítása elleni tiltakozásához, a hitleri szimbolikához nem akarták kötni. A vörös szín egyébként a nyolcvanas évek ellenzéki mozgalmának, a Szolidaritásnak színvilágát is megidézte. A transzparenszen az alábbi figyelmeztetések szerepelnek: „a testem az én döntésem”, „ez háború”, „szadisták, utánatok megyünk”, „Lengyelországban a nők helyzete pokol”. Ez utóbbit festették egyébként a templomok elé a járdákra, illetve falaikra.

4. ábra: A lengyel tiltakozás jelképe, a villámhárító

Forrás: hwonewcki.info, illetve [facebook.com](https://www.facebook.com) utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.

Október 25-én az első vasárnapi akciójukat „Vasárnapi Ige” (Słowo na niedziele) jelszó alatt szervezték. Poznańban a misét szakították félbe a transzparenszekkel felvonuló tüntetők, de Lódzban és Varsóban, valamint Krakkóban is hasonló jelenetek zajlottak le. A transzparenszek és a villám jelkép mellett egy másik, ugyancsak elterjedt kép is szerepelt. A hagyományos pózban ábrázolt keresztre feszített Krisztus helyett egy láthatóan terhessége utolsó szakaszában lévő keresztre feszített női alakot ábrázoló plakát a „Ti bűnötök” felirattal. Mivel a tiltakozás egyik helye a templom, a katolikus egyház szertartásának több részletéhez is alkalmazkodó módon is igyekeztek a tiltakozásukat megjeleníteni. Ennek egyik eszköze a mozgalmat támogató „bankjegy” kibocsátása és a nők buzdítása, hogy a mise keretében zajló perselyezés során a felajánlott pénz helyett a tiltakozó szöveget tartalmazó sajtát „bankjegyet” dobják be.

A tiltakozások nem csitultak az első hétvégén, sőt, október 26-án több nagyváros így Varsó, Wrocław, Poznań, Lublin, Krakkó központját is megbénították a demonstráló asszonyok és szimpatizánsok. Ezek többségében gyalogosan zajlottak, főként a belvárosi övezetekre koncentrálva, de a nagyobb bevásárlóközpontokhoz szerveztek autós tüntetéseket is megbénítva a befelé és kifelé tartó forgalmat. A varsói főpolgármester, Rafał Trzaskowski, a 2020-as köztársasági elnöki választáson nyertes Andrzej Duda ellenzék által támogatott ellenfele igyekezett a varsói demonstrációt a járványügyi előírások figyelembevételével békés mederben tartani, miközben Mateusz Morawiecki miniszterelnök a készenléti rendőrség bevetését is elrendelte. Morawiecki a tiltakozó nők céljait maga sem osztotta, ugyanis véleménye szerint a meg nem született gyermek, aki abortusz áldozata lesz, mint halott nem tud kiállni az érdekei mellett, az édesanyák pedig nem dönthetnek helyettük. Az eredetileg történész és közgazdász végzettséggel rendelkező miniszterelnökkel szemben Tomasz Grodzki, a Szenátus ellenzéki, a Polgári Platform által delegált vezetője is a mozgalom támogatásáról biztosította a tüntetőket. Az ő véleménye nem csak politikai megfontoláson alapult és lényegesen jobban alátámasztotta szakmai érvekkel a gondolatait, hiszen Grodzki amellet, hogy a Szenátus elnöke, eredeti végzettségét tekintve orvos, korábbi foglalkozását tekintve pedig sebész professzor (TVN24, 2020).¹³

A tiltakozók mellé állt a lengyel Rektori Konferencia egy közös közleményben, de a krakkói Jagelló Egyetem vezetése – Andrzej Duda köztársasági elnök egykori alma matere és korábbi munkahelye – önállóan is kifejezte tiltakozását szintén az alkotmányos jogokra, valamint a járvány elleni védekezést előtérbe helyezendő problémára hivatkozva. A közlemény lényege abban áll, hogy a döntés egyfelől csorbítja a nők jogait, ugyanakkor a jelenlegi járványhelyzetben a lengyel egészségügyi intézményeket felesleges teher sújtaná, ha valószínűséggel sérült gyermek világrahozatalára kényszerítik az anyákat (Głos Nauczycielski, 2020).¹⁴

---

¹³ „A lengyel hölgyek minden tiszteletet megérdemelnek” – így kezdte a lengyel Szenátus elnöke, Tomasz Grodzki a közösségi médiában megfogalmazott bejegyzését. A továbbiakban pedig kitért arra, hogy a tüntetés célja, ellentétben azokkal a véleményekkel, amelyek valamely szélsőséges nézeteket valló csoportokhoz kötné a felvonulást, nem szól másról, mint a nők élethez, a személyes szabadsághoz való jogáról (TVN24, 2020).

¹⁴ „A kommunizmus alatt a fogamzásgátló tabletták hiánya miatt Lengyelországban széles körben alkalmazták az abortuszt, mint a fogamzásgátlás bevett módszerét. De, amivel most szembesülünk az még a kommunizmusnál is drágább szigor” (Shubert–Mortensen, 2020).

Az utcai tiltakozások hatására október 30-án Andrzej Duda köztársasági elnök kompromisszumos megoldásként az abortusztörvényt illetően olyan módosítással élt, hogy amennyiben a vizsgálatok arra utalnak, hogy a gyermek halva születne, vagy a születése után elkerülhetetlenül meghalna, akkor továbbra is lehetséges maradjon a művi terhességmegszakítás (Łukaszewski, 2020; Mandiner, 2020).

Amint az számos felmérésből is tudható, a lengyel hölgyek az országban nem, vagy nehezen elérhető abortuszlehetőség miatt az előző években is tömegesen utaztak külföldre, elsősorban Németországba, Hollandiába, illetve Nagy – Britanniába (Chudzik, 2020). A bizonytalanok számára 2006 óta lengyel, angol, német, valamint holland nyelven is elérhető az „Abortion without Borders” szervezet, amely a hozzájuk forduló érdeklődőknek nyújtott és nyújt támogatást, segítséget.¹⁵ Az általuk végzett felmérés azt támasztja alá, hogy 2020 októbere óta ugrásszerűen megnövekedett a külföldön elvégezhető terhességmegszakítás utáni érdeklődők száma. Az általuk végzett számítások szerint a törvény módosítását követő első két hétben csak a második trimeszter után elvégezhető abortusz iránt érdeklődők száma több mint duplájára növekedett.¹⁶

Az abortusz körüli vitában a szakértők az eljárás rendjét illetően is találtak hibákat. Az egyik legnagyobb lengyel napilap, a Rzeczpospolita október 29-én megjelent számában Robert Bunikowski a lengyel Alkotmánybíróság határozathozatali procedúrájában vétett hibákra éppúgy felhívta a figyelmet, mint ahogyan az abortuszhoz való jog európai és Európán túli értelmezésére is kitért elemzésében. Az Alkotmánybíróság eljárásrendjével kapcsolatban megjegyezte, hogy a 15 tagú testületben 13 volt jelen a szavazásnál, de közülük éppen a több éve húzódó alkotmányos vita miatt¹⁷ valójában három fő jogszerűen nem vehetett volna részt

---

¹⁵ Forrás: <https://abortion.eu>. Amint az a honlapjukon található bemutatkozásból kiderül, a szervezet célja, hogy amíg a határok és a velük kapcsolatban lévő klinikák nyitva maradnak, biztonságos megoldást nyújtsanak a hozzájuk fordulóknak, segítsenek akár a gyógyszeres terhességmegszakításban, vagy pénzületi, segítséget nyújthatnak.

¹⁶ Nem feltétlenül a hölgyek felelőtlensége volt az ok, hogy a biztonságosabb 12. hét előtt elvégezhető terhességmegszakítás helyett a második trimeszterben jelentkeztek. Már esett arról szó, hogy a lengyel kórházakban előszeretettel utasították el még indokolt esetben is a terhességmegszakítást.

¹⁷ A bíróságok függetlenségének kérdése is része az Európai Unió Lengyelország elleni külön eljárási procedúrájának. Az Alkotmánybíróság működését illetően Bunikowski arra hívta fel a figyelmet, hogy tulajdonképpen a 15 főből három nem jogszerűen lett megválasztva, közülük pedig kettő ott volt ezen a szavazáson, noha erre valójában nem volt feljogosítva. A cikkben ezt a három főt „dublőr” alkotmánybíróknak nevezte (Bunikowski, 2020).

a szavazáson, ráadásul éppen ezen három személy egyike volt az a bíró, aki napirendre vetette a kérdést. Bunikowski fejtegetésében tovább megy, ugyanis azt állítja, hogy amennyiben a kérdéses időszak, tehát a 2016 óta fennálló jogsértő alkotmánybírószági működés alatt megválasztott bírák szavazatait nézzük, akkor tulajdonképpen a támogató szavazatok száma a minimálisan szükséges 8 helyett ténylegesen csak 6.

A lengyel társadalom, amint azt a törvényjavaslat módosítását követően több közvélemény-kutató intézet is megerősítette, meglehetősen konzervatív nézetet képvisel a terhességmegszakítással kapcsolatban. A tüntetések idején készített dokumentumfilmben a megkérdezett aktivisták is arról számoltak be, hogy a nehéz anyagi körülményekre, vagy az anya személyes gondjaira való tekintettel elvégezhető abortuszt a megkérdezettek 80%-a ellenzi. A különböző felmérések alapján amennyiben valamilyen genetikai betegséggel születne a gyermek, a megkérdezettek nagyjából 55-60%-a továbbra is az abortusz ellen van és csak alig 30%-uk ért egyet az abortusszal ebben az esetben.¹⁸ Az Index internetes portál által ismertetett felmérés eltérő álláspontot idéz. Az általuk ismertetett felmérés alapján a teljes abortusztilalmat képviseli a lakosság 11%-a, és alig 22%-os a támogatottsága az általános abortusz lehetőségének. Összesen 62% nyilatkozott úgy, hogy csak bizonyos esetekben engedélyezné a művi terhességmegszakítást (Ágoston–Kovács, 2020). Az Index által idézett felmérés szerint az engedékenyebb 62% álláspontja az alábbiak szerint oszlik meg. A megkérdezettek 63 százaléka abban az esetben támogatja az abortuszt, ha az anya élete vagy egészsége forog kockán, 59%-uk akkor, ha a magzat gyógyíthatatlan betegségben vagy deformitásban szenved, 54%-uk pedig akkor, ha a terhesség oka nemi erőszak.

A templomvédők és a tüntetők

Jaroslav Kaczyński a lengyel lakosságot a templomok megvédésére szólította fel. A felhívásban kifejezte aggodalmát a templomokat és a katolikus egyházat ért támadások miatt. A demonstrációkban résztvevők nem győzték hangsúlyozni azt a félelmüket, hogy egyfelől a katolikus egyház különösen az elmúlt öt évben állam lett az államban, vagy más néven Lengyelország legnagyobb politikai pártja. Amint arról korábban szó esett, Lengyelország katolikus egyházhoz való viszonya a

---

¹⁸ Videoforrás: Partizán (2020): [Abortusztilalom Lengyelországban](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.

rendszerváltást megelőző években is különleges eset volt a szocialista táboron belül. Az a tény, hogy elsőként térségünkben 1978-ban az egykori krakkói érseket, Karol Wojtylát választották pápává növelte a katolikus egyház befolyását az országban. II. János Pál több alkalommal is hazalátogatott, s a rendszerváltást követően a katolikus egyház pozíciója nem kérdőjeleződött meg. Az első PiS által vezetett koalíciós kormányzat ugyan felemelt néhány szélsőséges nézetet képviselő, magát a katolikus egyházzal azonosító politikust¹⁹ és vállalkozót, valamint a Lengyel Családok Ligája pártot, amely egyebek mellett a darwini evolúció helyett a bibliai Teremtés történetét helyezte volna az általános iskolai tananyagba. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a 2007-es választásokat követően, a Polgár Platform hatalomra kerülésével ezek a szélsőséges irányzatok háttérbe szorultak. Napjainkra felnőtt egy olyan generáció, amelyik a szülei katolicizmusa helyett egy más, szekularizált világszemléletet vall magáénak és nem riad vissza attól sem, hogy a katolikus egyházzal szembeni álláspontját akár nyíltan is megfogalmazza ledöntve a korábbi tabukat (Alcoy, 2020).²⁰ A kormánypárt ugyanakkor nem akarja elengedni a katolikus egyház kezét. A Radyo Maryja alapításának évfordulója alkalmából Andrzej Duda például levelet írt Rydzyknek, amelyben a rádió megalapítását az 1920-os varsói csata jelentőségéhez hasonlította.²¹

Az egyházat ért támadást sajátos módon értelmezték a különböző szélsőséges patrióta mozgalmak, amelyek képviselői tulajdonképpen Kaczyński hívó szavára érkeztek templomépületeket védeni. A patrióta szervezetek képviselői kiegészültek a Lech Poznań és más futball csapatok szélsőséges szurkolói tagjaival és templomvédő akcióik során nem egy alkalommal kerültek összetűzésbe a tüntetőkkel (Osowski, 2020). A lengyel katolikus egyház amúgy is nehéz helyzetben van, hiszen a COVID-19 járvány lengyel gócpontjainak jelentős része

---

¹⁹ Köztük például a Radio Maryja alapítóját Tadeusz Rydzyk katolikus szerzetest.

²⁰ „Az állítás, mely szerint Lengyelország katolikus ország már nem érvényes” – kezdte a tüntetések egyik gdanski aktivistája. „Ha csak a statisztikákat nézzük, akkor valóban 39 millió megkeresztelt emberről beszélhetünk, de ennek kevesebb mint 20%/a gyakorolja a vallását. Ez nagyjából 7,5 millió ember. Ugyanakkor évről évre több és több lengyel szakít az egyházzal, fogalmazza meg kritikáját az egyházzal szemben. De ez nem csak a hívek oldaláról mutatkozik meg. A bölcsebb papság szintén kritikus az egyházzal szemben. S hogy miért? Mert a lengyeleknek elégük van abból, hogy az egyház beleavatkozik a politikába, az oktatásba és ami a legnagyobb probléma: álszent miközben pedofil botrányok övezik” (Alcoy, 2020).

²¹ A varsói ütközet állította meg az oroszok előretörését és tette lehetővé, hogy Lengyelország az 1918-ban garantált Curzon-vonal helyett keletebbre tolhassa a határait a Rigai békében megállapodottak szerint (Sulowski, 2020).

egyházi eseményekhez volt köthető. Betegápoló szerzetesrendek kolostoraiban éppúgy terjedt a vírus, mint ahogyan elsőáldozások, misék, bérnálások és esküvők járványgócai révén. A járvány a papság és a szerzetesek körében számos áldozatot követelt, de a lengyel katolikus egyház hírnevét az elmúlt évtizedek pedofil botrányai is megtépázták. Május végén látott napvilágot egy olyan interaktív térkép, ahol az elmúlt évtizedek összes pedofiliával, annak eltussolásával kapcsolatos információt elhelyeztek. Az elkövetésben gyanúsított papok mellett mintegy 24 magas rangú egyházi méltóság neve szerepel az összefoglaló anyagban, mint pedofiliában vagy annak eltussolásában érintett személy (Sidorski, 2020).

A demonstrációk haladtával újabb célok is előtérbe kerültek. Az abortusztörvény ellen tüntető asszonyok ugyanis egy világjárvány közepén vonultak utcára, mégpedig egy kormányváltást követően. Fellépésük nem csak az Alkotmánybíróság döntése elleni kritikát, valamint az egyház állami ügyekbe való túlzott beavatkozásával szembeni tiltakozásukat jelentette, de az egészségügy helyett az egyház támogatására fordított pénzüsszegek túlzott mértékét is vitatták, valamint a kormány járvány elleni védekezésének elégtelen színvonalát kifogásolták. A második hullámban cikkünk írásakor már közel 800 ezerre növekedett a fertőzöttek száma, a halottaké pedig átlépte a 12 ezret, miközben nyár óta folyamatosan ad hírt a(z) elsősorban ellenzéki) sajtó a kórházakban uralkodó áldatlan állapotokról. A 2012-es futball Európa-bajnokságra elkészült varsói Nemzeti Stadion több hete járványkórházként működik, a legutóbbi információk szerint mintegy 500 ágygal.

Fordulópont – november 11.

A lengyel függetlenség napja, november 11. az egyik legfontosabb nemzeti ünnep, amely eredetileg a nemzeti összetartozást hivatott szimbolizálni, hiszen a közel százharminc évnyi szétszakítottságot követően az első világháborút követő döntések visszaállították Lengyelország függetlenségét. Az ünnepség ugyanakkor a nemzeti összetartozás helyett gyakran a patrióta mozgalmak, valamint a szélsőséges futball huligánok zavargásaiba torkollik. Nem volt ez másként idén sem. Az október óta tüntető asszonyok felvonulását számos kritika érte mind a kormány, mind pedig a kormányzó koalíció részéről. Morawiecki miniszterelnök felelőtlennek nevezte a résztvevőket éppen a járványhelyzetre való hivatkozással. Varsó főpolgármestere, Rafal Trzaskowski pedig a függetlenség napi felvonulást sem autós, sem pedig gyalogos formában nem engedélyezte, a politikai vezetők is szentmiséken, koszorúzásokon emlékeztek meg Lengyelország visszaállításának

évfordulójáról. Az eredeti csendes megemlékezéseket előnyben részesítő javaslatokhoz képest november 11-én Varsóban zavargások törtek ki, ahol a rendőrség könnygázt volt kénytelen bevetni, egy ház kieggett, egy ember pedig súlyosan megsérült (Körkép.sk, 2020). A tüntetők fellépése komoly felháborodást váltott ki mind a főpolgármesterből, mind pedig számos ellenzéki politikusból, akik a kormányt vádolták kétszínűséggel. A Lengyelországban érvényben lévő járványügyi korlátozások miatt 5 főben maximálták a gyülekezők létszámát és Morawiecki miniszterelnök is kritikával illette a felvonulásokat szervezőket és az azokon résztvevőket. A függetlenség napi felvonulás során fellépő radikálisok amiatt hozták kínos helyzetbe a kormányt, mert éppen Kaczyński hívó szavát követve léptek fel a lengyel katolikus egyház és templomai védelmében az erőszaktól sem visszariadva. A kormánykoalíció is ingatag lábakon áll ugyanakkor, a kormánytagok közül sem mindenki osztja Kaczyński radikális elképzelését, valamint a járvány szociális következményeinek kezelésében sem értenek mindenben egyet, ráadásul a frakción belül egy centrista csoport kezdett formálódni.

Az alkotmánybírószági döntés miatti felháborodás nem tett jót a kormányzó párt népszerűségének sem. Jaroslaw Kaczyński maga is megosztó személyiség, akit egyes vélemények szerint igyekeztek távol tartani a nyílt politizálástól, meghagyván neki a választások előtti kampányfellépéseket. A Jog és Igazságosság egyes felmérések szerint a választók 26%, más adatok szerint 36%-ának támogatását tudhatja magáénak, miközben az éppen helyét (és vezérét) kereső Polgári Koalíció nagyjából 24%-on áll. Eszerint Jaroslaw Kaczyński és Mateusz Morawiecki kormányfő alakulata mindössze két százalékkal előzi meg a Polgári Koalíció nevű jobboldali pártszövetséget, harmadikként pedig Szymon Hołownia újságíró nemrég alapított mozgalma, a Lengyelország 2050 (Polska 2050) szerezné meg a harmadik helyet mintegy 18%-kal. Őket a Baloldal követi nagyjából 9%-os támogatással. A kormány a lengyel vidéket képviseli, a 2018-as önkormányzati választások alkalmával nyilvánvalóvá vált, hogy a nagyvárosok az ellenzék kezébe kerültek. A vidéki lengyeltség pedig a konzervatív katolikus egyház tanítását követi, aki tehát hatalmon akar maradni, kénytelen az egyház kegyeit keresni. A mélyen vallásos Kaczyńskinak ez utóbbi nem is esik nehezére.

Összegzés

A nők demonstrációja fordulóponthoz érkezett. Egyfelől az eredetileg alulról létrejövő sejtyszerű mozgalmak összerendeződtek, ennek a szervezettségnek a jele,

hogy konzultatív tanácsot is alapítottak, sőt legutóbbi megmozdulásaikkal már a szejmben is hangot adtak tiltakozásuknak, egyenesen a kormány lemondását követelték.

Az igen feszült helyzetet további gondok tetézik. A napokban zajlik Brüsszelben az Európai Unió következő ciklusra szóló költségvetésének tárgyalása, amelynek során Magyarország mellett Lengyelország is élt vétőjogával. A lengyel kormány tehát pillanatnyilag egyfelől szembekerült potenciálisan 25 uniós tagállammal, de az Orbán Viktorhoz hasonlóan Trump újráválasztásában bizakodó kormányfő és pártelnök helyettese is igencsak szorgosan keresheti a „b tervet”, azaz kezdhet megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy a következő amerikai elnököt Joe Bidennek fogják hívni, aki történetesen katolikus. A 2020-as ősz a vírus újabb hulláma mellé a kormányválságot is meghozta Lengyelországnak, de az előzetes gazdasági várakozások sem kedveznek az optimista hangulatnak. Az alkotmánybírószági határozat kihirdetésének határideje november 2. volt, e sorok írásakor (november 19.) ez még nem történt meg, egyelőre csak annak szükségességét fogalmazták meg a köztársasági elnök hivatalából. Eközben a Varsó belvárosában demonstráló asszonyok mellé az elégedetlen gazdák is megérkeztek traktorjaikkal.

Irodalomjegyzék

- Ágoston, Zoltán – Kovács, Ferenc (2020): [Tízezrek tüntettek Varsóban az abortusztörvény szigorítása miatt](#). *Index*, 2020. 12. 14.
- Alcoy, Philippe (2020): [Poland: Demonstrating for Women's Rights and for an End to the Right-wing Government](#). *LeftEast*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Bőtös, Botond (2019): [Lendületben a lengyel illiberálisok – Kaczyński befejezheti ultrakonzervatív forradalmát](#). *Átlátszó.hu – Világtérkép*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Bunikowski, Dawid (2020): [Kontrowersje w sprawie aborcji](#). *Rzeczpospolita*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Chudzik, Katarzyna (2020): [Rekordowa liczba Polek zgłasza się po pomoc ws. aborcji. "To sukces"](#). *Ofeminin*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Domány, András (2020a): [A "nercbundatörvény" miatt tört ki kormányválság Varsóban](#). *HVG*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Domány, András (2020b): [A "nők poklát" teremtette meg Lengyelországban Jaroslaw Kaczynski és a katolikus egyház](#). *HVG*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Drinóczi, Tímea – Bień-Kacała, Agnieszka (2019): Illiberal Constitutionalism: The Case of Hungary and Poland. *German Law Journal*, 20 (8): 1140-1166. DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.83>

- Drinóczi, Tímea – Bień-Kacala, Agnieszka (2020) COVID-19 in Hungary and Poland: extraordinary situation and illiberal constitutionalism, *The Theory and Practice of Legislation*, 8:1-2, 171-192, DOI: <https://doi.org/10.1080/20508840.2020.1782109>
- Głos Nauczycielski (2020): „[To cios w naukę i prawa kobiet](#)”. [Władze niektórych uczelni wyższych krytykują wyrok TK ws. aborcji](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Gruszczyński, Arkadiusz (2020): [Wykładowca do przyszłych lekarzy: Robiąc aborcje, będziecie wykonywać zlecenie zabójstwa](#). *Gazeta Wyborcza*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Körkép.sk (2020): [A lengyel jobboldal az ország függetlenségét ünnepli. Több ezren meneteltek Varsóban](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Körösényi, András (2017): Weber és az Orbán rezsim: plebiszciter vezérdemokrácia Magyarországon. *Politikatudományi Szemle*, XXVI(4): 7-28.
- Łukaszewski, Jakub (2020): [Duda przygotował ustawę dotyczącą aborcji. Ma być kompromisem po wyroku TK](#). *Gazeta Wyborcza*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Mandiner (2020): [Az utcáról a tárgyalóasztalhoz ültetné a lengyel kormányfő a tüntetések vezetőit](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Nizinkiewicz, Jacek (2020): [LGBT aggression is a cultural war over our identity and our soul, says Polish justice minister](#). *Remix*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Osowski, Patryk (2020): [Narodowcy i kibice przed kościołami. Te nagrania obiegają internet](#). TVPInfo, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Partizán (2020): [Abortusztilalom Lengyelországban](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- PolandIn (2020): [Municipalities deprived of EU funds over LGBT issues to get support: minister](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Polsat News (2020): [Budka: to nie kryzys rządowy, a kryzys państwa. Czas zakończyć ten cyrk](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Polskie Radio Katowice (2020): [Premier Morawiecki o orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego ws. aborcji](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Sata, Robert – Karolewski, Ireneusz Pawel (2020) Caesarean politics in Hungary and Poland, *East European Politics*, 36(2): 206-225.
DOI: <https://doi.org/10.1080/21599165.2019.1703694>
- Shubert, Atika – Mortensen, Antonia (2020): [As Poland mulls new abortion bill, women head to Germany](#). *CNN*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Sidorski, Andrzej K. (2020): [24 biskupów na Mapie kościelnej pedofilii. Jak kryli księżyc przestępców seksualnych?](#) *OKO.press*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Sitnicka, Dominika (2020): [Polska piekłem kobiet. PiS i Trybunał Julii Przyłębskiej wprowadzili zakaz aborcji](#). *OKO.press*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Sulowski, Kacper (2020): [Andrzej Duda napisał list do o. Rydyzka. Powstanie Radia Maryja porównał do Bitwy Warszawskiej](#). *Gazeta Wyborcza*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.
- Szymczak, Jakub (2019): [PiS ma 235 mandatów. Tyle samo co cztery lata temu. Znamy skład nowego Sejmu](#). *OKO.press*, utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.

TVN24 (2020): [Grodzki: buntu narodu nie wolno lekceważyć, Senat jest gotowy do roli mediatora](#). Utolsó hozzáférés: 2020. 12. 14.

Jogforrások:

Szejm, 2019. november 22. előterjesztés, [online verzió](#), utolsó hozzáférés: 2020. november 5.

Az abortuszról szóló törvény szövege, Dz.U. 1993 nr 17 poz. 78., [online verzió](#), utolsó hozzáférés: 2020. november 5.

Abortusz a nő beleegyezésével – Büntető törvénykönyv, 152. cikk, [online verzió](#), utolsó hozzáférés: 2020. november 5.

Abstract

Hot autumn in Warsaw – The Polish abortion law and its aftermath

The Polish Constitutional Court decided to ban abortion in almost all cases based on the modification of the Act on Abortion. A big movement, a chain of organised mass demonstrations were followed this announcement launched by women and the youth but different groups of society also joined the demonstrations. This movement became a catalyst for the people's opinion towards the governing ultraconservative Law and Justice Party government. In the shadow of the COVID 19 pandemic several thousands of people marched against the Act. The aim of the demonstration was supplemented by the critical opinions towards the government's relation with the Polish Catholic church and the partly successful struggle against the pandemic.

Keywords: *governance, church, abortion law, constitutionality*